

Список використаних джерел:

1. OECD (2013), *Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*, OECD Publishing. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264202719-en>.
2. ATAD I and II implementation overview. URL: <https://www.pwc.nl/nl/dienstverlening/tax/documents/atad-1-and-2-overview-july-2021.pdf>.
3. European Commission (2020). *Taxation Trends in the European Union*. Directorate-General for Taxation and Customs Union. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/publications/taxation-trends-eu_en
4. IBFD (2021). *Implementation of the EU Anti-Tax Avoidance Directive: A Comparative Analysis*. International Bureau of Fiscal Documentation.
5. EY (2022). *Controlled Foreign Company Rules in Europe: Overview and Recent Developments*. Ernst & Young Global. URL: https://www.ey.com/en_gl/tax-alerts/controlled-foreign-company-rules-in-europe
6. LexisNexis (2021). *Implementation of CFC Rules in EU Member States: National Reports and Case Law*.
7. Міністерство фінансів України (2020). *Роз'яснення щодо застосування правил KIK*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/news/roziasnennia-shchodo-kik>
8. Transparency International EU (2021). *Offshore Leaks and EU Tax Policy: The Case for Stricter CFC Rules*. URL: <https://transparency.eu/publications/offshore-tax-policy>

УДК 657

Осипчук Олександр Миколайович

аспірант кафедри бухгалтерського обліку і консалтингу

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ: ТЕРМІНОЛОГІЧНІ СУПЕРЕЧНОСТІ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Вступ. Податок на додану вартість (ПДВ) є одним із ключових джерел наповнення бюджету та об'єктом підвищеної уваги науковців, практиків і законодавців, а навколо його термінології та економічного змісту тривають наукові дискусії. Зокрема, піднімається питання про відповідність назви «податок на додану вартість» та її узгодженість з об'єктом і базою оподаткування. Дослідження спрямоване на з'ясування відповідності між

поняттям доданої вартості, базою оподаткування ПДВ та міжнародними підходами до його трактування.

Результати дослідження. В українському законодавстві податок на додану вартість визначено як непрямий податок, що регулюється розділом V Податкового кодексу України [2]. Проте науковці В.П. Синчак, О.А. Подолянчук зазначають, що більш адекватною є назва «податок з доданої вартості», оскільки фактично податок не нараховується на саму додану вартість, а лише сплачується з неї [3, 242; 4]. Водночас Т.В. Білобровенко звертає увагу на існуючі певні невідповідності між поняттями доданої вартості та об'єктом і базою оподаткування ПДВ, пропонуючи трактувати ПДВ як податок на загальну вартість товару [5].

Ми погоджуємося з думкою, що існує різниця між поняттями доданої вартості та базою оподаткування ПДВ, і вважаємо, що така різниця не спотворює змісту та мети оподаткування, оскільки:

1. відсутнє єдине науково обґрунтоване визначення «доданої вартості», що може призвести до нових спорів між платниками ПДВ та контролюючими органами у разі внесення визначення цього терміну до ПКУ;

2. ОЕСР в своїх настановах з ПДВ вказує, що термін «Податок на додану вартість», «ПДВ» використовується для позначення будь-якого національного податку під будь-якою назвою чи аббревіатурою, як-от податок на товари та послуги (GST), який втілює основні ознаки податку на додану вартість, тобто - загальний податок на кінцеве споживання, що збирається з підприємств за поетапною процедурою, однак за своєю суттю не перекладається на них, незалежно від способу визначення податкових зобов'язань (наприклад, за методом кредитування рахунків-фактур або методом виділення) [6];

3. Європейська Комісія визначає ПДВ як непрямий податок на переважну більшість товарів і послуг, який несе кінцевий споживач, і який збирається частково на кожному етапі виробництва та розподілу як відсоток від ціни продажу, залишаючись при цьому нейтральним для бізнесу незалежно від довжини ланцюга постачання [7].

Таким чином, кінцеве навантаження ПДВ перекладається на споживача, незалежно від того, як саме визначена додана вартість на окремих етапах ланцюга постачання. Навіть якщо на окремих проміжних етапах постачання існують відмінності між фактичною доданою вартістю, яку створило підприємство, та розрахункової базою ПДВ, загальний підсумок ПДВ, що сплачується кінцевим споживачем, не змінюється.

Крім того, операції з імпорту та експорту, придбання основних засобів демонструють концептуальні відмінності між економічним поняттям доданої вартості та базою оподаткування ПДВ:

- імпортер зобов'язаний сплатити ПДВ не тільки з доданої ним вартості, але й з витрат на придбання товарів;

- експортер звільняється від сплати ПДВ з доданої ним вартості експортованих товарів, оскільки їх кінцеве споживання здійснюватиметься в іншій юрисдикції;
- основні засоби є джерелом створення доданої вартості протягом тривалого періоду, однак їх вартість повністю включається до розрахунку з ПДВ в періоді придбання.

Висновки. Попри існуючі концептуальні розбіжності між економічним поняттям «доданої вартості» та нормативно визначеною базою оподаткування ПДВ, ці відмінності не перешкоджають досягненню основної мети цього податку – оподаткування кінцевого споживання. При поетапній процедурі адміністрування ПДВ, його загальна сума, що сплачується кінцевим споживачем, залишається незмінною незалежно від способу її визначення на окремих стадіях ланцюга постачання. З урахуванням міжнародного досвіду (зокрема, настанов ОЕСР та Європейської Комісії), зміна назви податку чи юридичне закріплення терміну «додана вартість» в Податковому Кодексі наразі не видається першочерговою необхідністю. Натомість, перспективнішим напрямом подальших досліджень може стати оптимізація процедур адміністрування ПДВ і забезпечення максимальної нейтральності цього податку для бізнесу.

Список літератури:

1. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони* : Угода Україна від 27.06.2014 : станом на 30 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 23.03.2025).
2. *Податковий кодекс України: Закон України від 04.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 23.03.2025)
3. *Синчак В.П. Еволюція наукової думки в оподаткуванні та її реалізація в податкових системах: монографія. Київ-Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2006. 294 с.*
4. *Подольнчук О. А. Облікове забезпечення розрахунків з податку на додану вартість / О. А. Подольнчук. // Ефективна економіка. - 2020. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_2_42.*
5. *Білобровенко, Т. В. Додана вартість як об'єкт оподаткування податком на додану вартість. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство 20 (1) (2018): 51-55.*
6. *International VAT/GST Guidelines, OECD Publishing, Paris, 2017.* <https://doi.org/10.1787/9789264271401-en>.
7. *VAT-European commission.* URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat_en (дата звернення: 23.03.2025)